

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
ІМ. О. М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
(XX марзеєвські читання)**

Випуск 24

**24-25 жовтня 2024 р.
м. Київ**

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
ІМ. О. М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
(XX марзєєвські читання)
Випуск 24*

24 - 25 жовтня 2024 р.
м. Київ

ISBN 978-617-7431-30-4

Редакційна колегія:

головний редактор – член - кор. НАМН України, д.мед.н., професор *Полька Н.С.*
заступники головного редактора –

- д.мед.н., професор *Турос О.І.*
- к.мед.н. *Рудницька О.П.*

Члени редколегії:

к.біол.н. *Михайленко П.М.*, к.мед.н. *Коблянська А.В.*, н.с. *Новохацька С.М.*,
м.н.с. *Мельченко Ю.В.*, пров. інж. *Лейких С.В.*, м.н.с. *Федоришина О.М.*

Комп'ютерна верстка, підготовка оригінал-макету:

м.н.с. *Мельченко Ю.В.*, пров. інж. *Лейких С.В.*

Адреса редколегії :

02094, м.Київ, вул. Гетьмана Полуботка (Попудренка), 50
Державна установа «Інститут громадського здоров'я
ім.О.М. Марзєєва Національної академії медичних наук України»
/ ДУ «ІГЗ НАМНУ» /

Тел./факс: (044) 513-15-28, 292-13-86   Тел.: (044) 513-71-36

e-mail: igz_konf@ukr.net

ISBN 978-617-7431-30-4

3) 0 балів – показник не відповідає вимогам.

Загальна сума оцінок характеристик усіх блоків становить інтегральну оцінку процесу формування функціонального стану організму людини і розраховується за формулою середньозваженої арифметичної величини з використанням тільки тих значень та їх вагових коефіцієнтів, що були визначені під час обстеження.

ШКІЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ РЕФОРМИ

Біличенко Н. П., Лисак М. С., Парамонова А. О.

Харківський національний медичний університет, м. Харків

Здоров'я дітей завжди було і залишається пріоритетом у будь-якому суспільстві. Це невід'ємна частина загального добробуту нації, оскільки здорові діти — це не тільки щасливе і активне покоління, але й основа для майбутнього розвитку країни. На жаль, сьогодні ми спостерігаємо тривожну тенденцію: кількість здорових новонароджених зменшується, і навіть ті діти, які починають життя без серйозних проблем, часто втрачають своє здоров'я в шкільному віці. Недостатня фізична активність, незбалансоване харчування, стреси та інші негативні чинники погіршують їх самопочуття. Серед цих факторів особливої уваги потребує підтримка здорового індексу маси тіла у дітей. Харчування має вирішальне значення для їх повноцінного розвитку і зростання. Воно не тільки сприяє загальному зміцненню організму, але й впливає на працездатність і успішність дітей. У шкільні роки організм дитини проходить важливі етапи формування. Це період інтенсивного фізичного, розумового та емоційного розвитку, коли активно ростуть кістки, м'язи і внутрішні органи, а також розвиваються когнітивні здібності, покращується координація та соціальні навички. Тому харчування в цей час є надзвичайно важливим. Правильно організоване шкільне харчування є ключовим для підтримки енергії та концентрації, що важливо для навчання та фізичної активності. Воно також сприяє формуванню здорових харчових звичок, які можуть зберегтися на все життя. В Україні активно працюють над покращенням шкільного та дошкільного харчування. Реформа, ініційована першою леді Оленою Зеленською у 2020 році, активно впроваджується (Розпорядження КМУ від 27 жовтня 2023 р. № 990-р «Про схвалення Стратегії реформування системи шкільного харчування на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2024 роках»). За три роки вдалося створити ефективний механізм для вдосконалення харчування в навчальних закладах. Попри вороже вторгнення та бойові дії на Харківщині, реформа шкільного харчування продовжує реалізуватися. Це є надзвичайно важливим для Харківської області, де інфраструктура навчальних закладів зазнала чи не найбільших в Україні руйнувань. Станом на 02 червня 2024 року в області 711 закладів освіти пошкоджено та 74 зруйновано повністю – про це повідомляється на ресурсі Міністерства освіти і науки України (Відновлено з <https://mon.gov.ua/>). У рамках реформи шкільного харчування Фонд американського філантропа Говарда Баффета, The Howard G. Buffett Foundation, погодив фінансування для будівництва другої фабрики-кухні в Україні. Реалізація цього проекту вже розпочалася у Лозовій Харківської області. Фабрика-кухня в Лозовій забезпечить якісним харчуванням учнів 86 шкільних і дошкільних закладів у Лозівській, Олексіївській, Близнюківській, Біляївській та Первомайській громадах, де навчається близько 14 тисяч учнів. Модель фабрики-кухні є однією з трьох розроблених та затверджених в рамках реформи шкільного харчування у 2020-2022 рр. новітніх технологічних моделей організації харчування дітей (Відновлено з <https://kharkivoda.gov.ua/>). У межах реформи шкільного харчування в закладах освіти нашої області було розширено асортимент страв та технологічних карток для шкільного меню та закладів дошкільної освіти. Розроблено чотиритижневе рекомендоване меню, яке враховує сезонні особливості. Також проводяться навчання для працівників, відповідальних за організацію харчування дітей і забезпечення безпеки харчових продуктів, за оновленими програмами. На жаль, через ворожі дії учні нашого регіону не можуть повернутися до своїх класів, і навчання триває дистанційно, що призупинило харчування дітей.

Проте Харківська ОВА не має наміру витратити час даремно і активно вживає всі можливі заходи для реалізації реформи шкільного харчування.

Як відомо, основні цілі Стратегії реформування системи шкільного харчування на 2023-2027 роки – це:

- підвищення фінансової та інституційної спроможності громад;
- відновлення й модернізація кухонь та їдалень, покращення показників енергоефективності та дотримання принципів системи НАССР;
- забезпечення шкільних їдалень достатнім штатом кваліфікованих працівників та систематична робота щодо підвищення кваліфікації кухарів закладів освіти;
- запровадження нових норм харчування та меню;
- формування культури здорового харчування в Україні.

Останній пункт можна вважати основною глобальною метою реформи (Розпорядження КМУ від 27 жовтня 2023 р. № 990-р «Про схвалення Стратегії реформування системи шкільного харчування на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2024 роках»). Важливо, щоб діти набували здорових харчових звичок, адже це допоможе зменшити ризик розвитку неінфекційних захворювань (таких як ожиріння і серцево-судинні хвороби) у дорослому віці. Саме тому викладачі нашої кафедри акцентують увагу здобувачів вищої освіти на важливості санітарно-просвітницької роботи у їхній майбутній професійній діяльності. У навчальному процесі широко використовуються інноваційні технології, що дозволяють інтерактивно представляти матеріал та забезпечувати активне залучення здобувачів до навчання. Таким чином, здобувачі вищої освіти отримують практичні знання і навички, які є важливими для подальшої ефективної роботи і можуть значно сприяти збереженню здоров'я майбутніх поколінь.

ХАРЧУВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ УКРАЇНИ У ВИМИРІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Гуліч М. П., Петренко О. Д.

Державна установа «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМН України», м. Київ

Харчування дітей та молоді є одним із основних в формуванні здорового суспільства. В Україні проведена масштабна робота щодо розробки нормативно-правової бази у сфері харчування дітей та молоді, зокрема значна увага приділяється харчуванню дітей різних вікових груп у навчальних закладах. За участю фахівців Інституту було розроблено й прийнято основні документи щодо шкільного харчування, які відповідають рекомендаціям ЮНІСЕФ та ВООЗ. Серед них:

- Наказ МОЗ України від 25.09.2020 № 2205 "Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти". Він визначає вимоги до приміщень харчоблоку, організації харчування, включаючи дітей з особливими дієтичними потребами. Передбачено обмеження споживання солі, цукру, жирів, і надання переліку рекомендованих страв.

- Постанова КМУ від 24 березня 2021 № 305 "Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку". Цей документ регулює норми харчування, розміри порцій, вимоги до якості продуктів, санітарних норм, а також забезпечення харчування дітей з алергіями чи іншими особливими потребами.

Незважаючи на прийняття нових норм, впровадження меню за Постановою № 305 у 2022 році було неоднорідним. Частина батьків підтримує зміни, інші критикують якість послуг. Особливо актуальним є питання харчування дітей з алергіями та дієтичними потребами, яке до недавнього часу не було належно врегульоване. Наразі більше уваги приділяється таким дітям у нормативних документах.

Особливе значення має питання харчування у школі дітей, які потребують дотримання спеціального харчування. До останнього часу забезпечення дітей з алергічними захворюваннями або такими, що потребують дієтичного харчування, в нормативному полі регулювалось недостатньо. В розроблених документах цьому питанню приділено більше уваги. Норми

5. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГІГІЄНИ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ	137
КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ВПЛИВУ БІОЛОГІЧНИХ, СОЦІАЛЬНИХ ТА ПОВЕДІНКОВИХ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	138
<i>Полька Н. С., Гозак С. В., Єлізарова О. Т., Станкевич Т. В., Парац А. М.</i>	
РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНИХ ХВИЛИНОК У СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	139
<i>Єлізарова О. Т., Гозак С. В., Станкевич Т. В., Парац А. М.</i>	
СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ РИЗИКІВ ВІД КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)	140
<i>Платонова А. Г., Яцковська Н. Я., Шкарбан К. С., Сомов О. І., Коркач В. С., Новохацька С. М.</i>	
МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ГІГІЄНІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	141
<i>Усенко С. А., Дяченко М. С., Усенко С. Г.</i>	
GLOBAL TRENDS IN HEIGHT, WEIGHT, PHYSICAL ACTIVITY AND OBESITY IN SCHOOL-AGE CHILDREN AND ADOLESCENTS FROM 1985 TO 2022	142
<i>Platonova Alina G., Balenko Kateryna V.</i>	
ОЦІНЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ОРГАНІЗМУ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ	145
<i>Калиниченко І. О., Антомонов М. Ю., Гозак С. В., Латіна Г. О.</i>	
ШКІЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ РЕФОРМИ	146
<i>Біличенко Н. П., Лисак М. С., Парамонова А. О.</i>	
ХАРЧУВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ УКРАЇНИ У ВИМИРІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я	147
<i>Гуліч М. П., Петренко О. Д.</i>	
МЕДИКО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА ОЦІНКА ВПЛИВУ НІТРАТІВ ВОДИ ПИТНОЇ НА СТАН ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ. ОСНОВНІ ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ВИНИКНЕННЯ МЕТГЕМОГЛОБІНЕМІЇ У ДИТЯЧОГО НАСЕЛЕННЯ	148
<i>Бондаренко Ю. Г., Папач В. В., Видра Н. М.</i>	
СТАН НЕСПЕЦИФІЧНОЇ РЕАКТИВНОСТІ ОРГАНІЗМУ У ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ З ВОГНИЩ ТУБЕРКУЛЬОЗНОЇ ІНФЕКЦІЇ ПРИ ПЕРВИННОМУ ІНФІКУВАННІ МБТ	150
<i>Кузьмінов Б. П., Мажак К. Д., Ткач О. А., Кузьмінов Ю. Б.</i>	
MUTUAL REGULATION OF HOMOCYSTEINE METHYLATION AND THYROID HORMONE METABOLISM IN CHILDREN FROM AREAS AFFECTED BY THE ACCIDENT AT THE CHERNOBYL NUCLEAR POWER PLANT	152
<i>Bandazhevsky Yu. I., Dubovaya N. F.</i>	
6. ГІГІЄНІЧНІ АСПЕКТИ ХАРЧУВАННЯ	154
ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННИХ ДІЙ	155
<i>Гуліч М. П., Харченко О. О., Ємченко Н. Л., Ольшевська О. Д., Любарська Л. С.</i>	
АКТУАЛЬНІСТЬ БЕЗПЕЧНОГО ТА ЗБАЛАНСОВАНОГО ХАРЧУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ	156
<i>Литвинова Л. О., Орличенко К. В., Артемчук Л. І.</i>	
ВПЛИВ ЇЖИ НА ПЕРИФЕРІЙНУ НЕРВОВУ СИСТЕМУ	157
<i>Бабак С. В., Брага В. С., Кучеренко О. В.</i>	

Матеріали зверстано з електронних носіїв, наданих авторами тез.
Відповідальність за зміст несуть автори публікацій.

Науково-практична конференція присвячена ХХ марзеєвським читанням
«Актуальні питання громадського здоров'я та екологічної безпеки України»
(24-25 жовтня 2024 р.).

Зб. тез доп., Вип.24 / оргкомітет: Н.С. Полька (голова) [та ін.]. К.: «Інтердрук», 2024. 202 с.

З попередніми випусками Збірників та іншими науковими роботами у різних
галузях гігієнічної науки та охорони громадського здоров'я можна
ознайомитися на сайті ДУ «ІГЗ НАМНУ» – <http://www.health.gov.ua>

Підписано до друку 27.09.2024.

ТОВ «Інтердрук»
030680, м. Київ, вул. Пшенична, 2, тел. (044) 228-96-90

Номер та дата запису в Єдиному державному реєстрі
юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців о проведенні
державної реєстрації №1 072 102 0000 029235 від 29.08.2013 г.
Ідентифікатор видавця в системі ISBN № 97384

Формат 60×84/8. Ум.друк.арк. 23,6 Гарнітура Pragmatica.
Зам. №090Д24 від 26.09.2024 р.
Електронне видання